

V Parizu še divjajo boji; Balkan se krha; naglo prodiranje v Franciji

Francoška oklopna divizija vkorakala v Pariz po osvoboditvi, tej pa bodo sledili oddelki tretje ameriške armade. Ameriške oklopne kolone se vane proti nemški meji. Nove zavezniške sile se izkrcale v bližini francosko-španske meje in pri Bordeauxu. Komunikacijske zveze med nemškimi četami v Franciji in Italiji pretrgane.—Rusi okupirali čez 400 naselbin v ofenzivi v Rumuniji.—Ameriške bombe potopile tri japonske parnike

LONDON, 24. avg.—Dogodki kažejo, da je bilo prvotno poročilo o osvoboditvi Pariza—presodnje, kajti v mestu še vedno divjajo boji med civilisti in okupatorji. Izkazalo se je, da so Nemci potegnili za parizane, ko so zaprosili za "premirje," da umaknejo svoje čete iz mesta. Zdej je iz Pariza prišel apel za nujno vojaško pomoč. Ta jim je bila takoj poslana.

Zavezniške čete v južni Franciji so po poročilu iz Rima prodirale do švicarske meje in zapre gorске prelaze med Italijo in Francijo. Neoficielno se poroča, da so zavezniške invazijske čete okupirale Bordeaux v bližini Španije.

BERN, ŠVICA, 24. avg.—Vse izgleda, da se bo nacijska fronta na Balkanu kmalu zrušila. Kot se domna, se Bolgarija pogaja za mir s posredovanjem turške vlade. Iz Ogrske pa prihajajo vesti o vojaških uporih in kuhajni revoluciji. Da to prepreči, je vlada razpustila vse politične stranke.

LONDON, 24. avg.—Druga francoska oklopna divizija je vkorakala v Pariz, ko so se prebivalci francoske prestolnice dvignili kot enota in združili nemške vojaške posadke. Divizija je del oborožene francoske sile, katere poveljnik je general Le Clerc in katera se bori na strani tretje ameriške armade proti Nemcem.

Poveljnik francoske sile je došel v glavni stan generala O. N. Bradleyja, poveljnika tretje ameriške armade, in ga informiral o sklenitvi premirja s poveljnikom nemških vojaških posadk v Parizu. Izjavil je, da je slednji prošil za premirje, ko je uvidel, da se ves Pariz dvignil proti Nemcem. Med nemškimi četami se nastala silna panika. Vojski so metali orožje proč in se v trumah podajali.

Oddelki tretje ameriške armade bodo danes vkorakali v Pariz. Položaj v mestu je kritičen. Pomanjkanje živil in drugih potrebščin je akutno. Zavezniški so že storili korake glede pomoči prebivalcem. Ogromne zaloge živil bodo pripeljane v mesto.

Ameriške oklopne kolone se vane naprej proti nemški meji. V zadnjih 24 urah so prodrle 35 milj daleč in prve so dosepele do točke, ki je oddaljena samo 120 milj od Nemčije.

Nepotrjeno poročilo pravi, da so se nove zavezniške čete izkrcale na ozemlje pri St. Jean de Luzu v bližini francosko-španske meje in pri Bordeauxu. Izgleda, da bo vsa Francija kmalu osvobodjena.

Rim, 24. avg.—Francoske in ameriške čete so po okupaciji Marsella, drugega največjega francoskega mesta in luke ob Sredozemskem morju, začele prodirati naprej. Cilj prodiranja je navezovanje stikov z legijami generala Dwighta D. Eisenhowerja, vrhovnega poveljnika zavezniških armad, ki se nahajajo v osvojenem Parizu.

Marseille je padel osem dni po zavezniški invaziji južne Francije. Veliko francosko pripravnostno mesto zdaj služi zavezniškim. Zaloge za sedmo ameriško armado, katere poveljnik je general Alexander M. Patch, bodo prihajale v luko.

Znanenja so, da bo Toulon, velika francoska mornarična ba-

za, tudi padel. Toulon leži 27 milj vzhodno od Marsella. Francoške čete so si utrle pot do pomolov. Nemška vojaška posadka na otoku Porquerollesu, južno-vzhodno od Toulona, se je podala.

Pehotne enote ameriške armade so okupirale Salon, 25 milj severozapadno od Marsella. Ameriška letala kontrolirajo ozračje nad južno Francijo.

LONDON, 24. avg.—Dvojna ruska ofenziva, ki je vrgla Rumunijo iz vojne, je dosegla nove uspehe. Druga in tretja armada sta okupirali Vaslui, 140 milj severozapadno od Pleste, središča rumunskega oljnega polja, Tighino in Cetatea-Alba, nemški vojaški trdnjavi v Besarabiji na zapadni strani Dnjestra, in čez 400 drugih vasi in naselbin.

Prvi oddelki rdečih armad so dospeli na ozemlje, ki je oddaljeno samo 167 milj od Bukarešte, glavnega rumunskega mesta. Poročilo londonskemu listu Daily Express pravi, da se je tretja rumunska armada pridružila Rusom v borbi proti nemškim divizijam.

Prva ruska armada je v akciji proti Nemcem v južni Poljski. Poveljnik te je maršal Ivan S. Konev. Moskva poroča, da je ta armada okupirala Debice, središče letalske industrije in komunikacij. To leži 64 milj vzhodno od Krakova.

Zavezniški stan na Pacifiku. 24. avg.—Ameriški letalci so metali bombe na japonske baze na otokama Davoe in Mindanao v grupi Filipinov, ki so razdelele več vojaških objektov in zanetile ogromne požare. Glavni stan generala Douglasa MacArthurja poroča, da so bombe padale tudi na japonske parnike. Trije parniki so bili potopljeni, pet pa poškodovanih.

Enotno poveljstvo armade in mornarice

Truman svari pred ponovitvijo debakla

Washington, D. C., 24. avg.—Senator Truman iz Missourija, podpredsedniški kandidat demokratske stranke, je izrekel svari, da se debakel Pearl Harborja lahko ponovi, če ne bo izvršena konsolidacija armade in mornarice pod enim poveljstvom. Sedanja sistem dvojne-ga poveljstva povzroča le konflikte in trenje in treba ga je odpraviti.

Svarilo vsebuje članek, ki ga je Truman objavil v magazinu Collier's. Bivši načelnik senatskega odbeka za preiskavo vojnih naporov trdi v članku, "da je tragedijo v Pearl Harborju 7. decembra 1941 omogočil sistem dvojne-ga poveljstva. Vojni in mornarični department sta izvajala separatna povelja vojaškim in mornaričnim častnikom. Oba sta se držala stare tradicije, da kooperacija ograža neodvisnost departmentov."

Truman trdi, da pomanjkanje enotnega poveljstva je odgovorno za trošenje človeške sile in materiala, zapravljanje milijonov dolarjev za duplikacijo taborniških, baz in drugih naprav, kakor tudi za avtokracijo v mišljenju in navadah, kar ovira preureditve ustroja oborožene sile.

Francozi porazili Nemce v Parizu

Svica odpoklicala diplomate iz Vichyja

LONDON, 24. avg.—Francosko ljudstvo je samo osvobodilo Pariz, ki je bil štiri leta pod nemško okupacijo. Prebivalci so pomagali oboroženi sili okrog 50.000 mož v napadih na nemške vojaške posadke in zasedli vsa glavna položaja. Pariz je bil iztrgan iz rok Nemcev po ljutih bitkah, ki so se pričele zadnje sobote.

Osvoboditev Pariza je naznanil general Charles de Gaulle, predsednik francoskega narodnega odbora, čigar glavni stan je v Alžiru, Afrika. Sedež tega odbora bo najbrže premeščen v Pariz. De Gaulle je imenoval generala Koeniga, vrhovnega poveljnika francoskih notranjih sil, za vojaškega governerja v Parizu.

Franosko ljudstvo zdaj proslavlja osvoboditev Pariza. Mnogi prepevajo Marseljo, narodno himno. Ljudstvo je uverjeno, da bo vsa Francija kmalu osvobodjena.

Bern, Švica, 24. avg.—Vladni svet je sinoči odpoklicala diplomate iz Vichyja, ker so naciji odvledli maršala Petaina, načelnika francoske države, v Nemčijo. Istočasno je Paul Morand, poslanik francoske luterske vlade v Bernu, naznanil, da so stiki med njim, Petainom in Lavalem pretrgani in da so bile njegove funkcije s tem zaključene.

Hershey za počasno demobilizacijo

Dva milijona vojakov bo odpuščenih po porazu Nemčije

Denver, Colo., 24. avg.—General Lewis B. Hershey, direktor naborne administracije, je rekel, da je za počasno demobilizacijo ameriške oborožene sile po zaključitvi sovražnosti. On je tudi napovedal, da bo do dva milijona vojakov odpuščenih, ko bo nemška sila poražena na evropskih bojiščih.

Hershey je priznal, da ideja počasne demobilizacije po končanju bovožnosti nima dosti zagovornikov. Ameriško ljudstvo bo pritiskalo za vrnitev vojakov domov, ko bo vojna zaključena v Evropi in na Pacifiku. "Odpust večjega števila ameriških vojakov v zlozi Nemčije je ne bo izvršen v nekaj tednih," je dejal. "Ako pošljemo tisoč vojakov domov vsako uro, bo vzel najmanj deset mesecev za demobilizacijo dveh milijonov mož."

Hershey je rekel, da pride v armado 70.000 do 100.000 fantov mesečno. Vnovočenje ne bo zaključeno po porazu Nemčije.

Australija vrača pomoč Ameriki

Canberra, Avstralija, 24. avg.—Premier John Curtin je dejal, da Avstralija vrača pomoč, ki jo dobiva od Amerike na temelju posojilno-najemniškega programa. Ta je v blagu in postrežbi. Premier je naglasil, da nekateri projekti, katere je Avstralija zgradila, služijo avstralski in ameriški oboroženi sili. Postrežbo v drugi obliki, ki jo nudi Avstralija ameriškim četam, se ne more izraziti v denarnih vsotah.

ODLOČITEV RUMUNJE POSPEŠI KONEC VOJNE

Bolgarija in Slovakija prideta na vrsto

POT V JUGOSLAVIJO ODPRTA

LONDON, 24. avg.—Senzacionalna deklaracija kralja Mihaela, da se je Rumunija odcepila od nacijske Nemčije, sklenila premirje z Rusijo, Veliko Britanijo in Ameriko ter postala sobojevnica zaveznikov, bo pospešila združitev Hitlerjeve vojne mašine v Evropi in konec sovražnosti.

Nemška oborožena sila v Rumuniji je v nevarnosti uničenja. Sodi se, da to tvori sedem oklopnih in pehotnih divizij. Ako jih ne bo Rusija internirala, se bodo morale umakniti pod težkimi okolnostmi na Ogrsko. To se jim najbrže ne bo posrečilo, ker imajo ruske armade v Rumuniji sedaj proste roke.

Akcija Rumunije je končala nemško dominacijo Balkana. Pokazala so se že znamenja, da se bosta tudi Bolgarija in Slovakija odcepili od Nemčije. Poročila pravijo, da se Bolgarija že pogaja z zavezniškimi sklenitve premirja, radio Bratislava pa je naznanil, da so člani luterske slovaške vlade sestali na izredni seji in razpravljali o nastalih problemih. Moskva je že svetovala bolgarski vladi premirja Bagrijanov, naj se umakne iz vojne in sklene premirje z zavezniškimi. Izgleda, da bo Rusija okupirala Varno in Burgas, bolgarski luki ob Črnem morju.

Večji del rumunske armade se nahaja v spodnji Transilvaniji, na severni strani Karpatskega gorovja. Ta bo morda napadla Ogrsko. Odločitev Rumunije je odprla pot udoru ruskih sil v Jugoslavijo. Možnost je, da bodo te sile kmalu navezale stike z jugoslovansko osvobodilno armado, katere poveljnik je maršal Tito, in pospešile poraz nemške okupacijske armade na Balkanu.

Radio Berlin je obsodil kapitulacijo Rumunije. Govornik je dejal, da je klika zarotnikov strmoglavila vlado premierja Antonescuja in da je kralj Mihael sklenil sporazum z zavezniškimi. Govornik je tudi apeliral na Rumunce, naj se nadalje bore na strani Nemcev proti ruskim boljševikom.

Bukarešta je naznanila ustanovitev nove vlade. Predsednik je general Konstantin Satescu. On je takoj po prevzetju oblasti naznanil zaprtje vseh koncentracijskih taborišč v Rumuniji in osvoboditev jetnikov. Člani nove vlade so:

Juliu Maniu, vodja kmečke stranke; Lucretiu Patrascanu, komunist; Konstantin Petrescu, socialist. Drugi ministri so: Grigore Niculescu-Buzesti, general Mihael Popovici, general Aurel Aldea, Ion Potopescu, Nicolae Marinescu, Dimitrie Decutescu, Dimitrie Dumitru in Ion Voicescu.

Mnenje prevladuje, da je britski premier Winston Churchill, ki se nahaja v Italiji že teden dni, igral važno vlogo v razpletu dogodkov, ki so vodili v odcepitve Rumunije od nacijske Nemčije in kapitulacijo pred zavezniškimi.

Osvobodjene Rusinje se izrekle za boj

St. Mars Le Preirre, Francija, 24. avg.—Okrog 220 ruskih žensk, ki so se nahajale v nemškem taborišču in katere so zavezniški osvobodili, je izjavilo, da hočejo iti na fronto in se boriti proti Nemcem na strani zavezniške sile. Jetnice so morale delati 10 do 15 ur na dan. Popravljale so železniške proge in opravljale druga teža dela.

Domače vesti

Nov grob v Penni

Midland, Pa.—Tukaj je umrl po dolgi bolezni Anton Bomesar, star 48 let in rojen v Predeglju, občina Rujevac, Kotar Dvor, Jugoslavija. Zapušča ženo, dve nedorasli hčerki, sina, ki služi pri mornarici, dva bratrance (eden je v Kanadi) in strica, v starem kraju pa mater in dve sestri, ako so še žive. Bil je član društva 464 SNPJ—njegov tajnik je bil 16 let in večkratni delegat, kakor tudi član HBZ. Pokopan je bil v Beaverju, Pa., 21. avgusta.

Is bolnišnice

East Worcester, N. Y.—Dne 12. avg. se je vrnil iz bolnišnice na svojo farmo Frank Koren, predsednik društva 393 SNPJ. Sicer se ni zdrav, toda je pri boljšem zdravju kot je bil. Zdej je doma pod zdravniško oskrbo.

Ameriški načrt pred konferenco

Dulles konferiral z državnim tajnikom

Washington, D. C., 24. avg.—Ameriška delegacija je sestavila načrt glede ustanovitve svetovne organizacije, ki naj bi vzdrževala in ščitila mir po zaključitvi sedanje vojne, in ga predložila reprezentantom Velike Britanije in sovjetske Rusije na konferenci, ki se vrši v Washingtonu.

Kočljivo vprašanje je, ali bi mogla mednarodna mirovna organizacija pozvati ameriške čete v akcijo proti agresorju, ne da bi kongres napovedal vojno. Ameriški načrt predvideva metode, ki bi to omogočile.

Delo na konferenci hitro napreduje. Predsednik Roosevelt je opozoril reprezentante vele-sil, da morajo ustvariti mehanizem in zgraditi podlago mednarodni organizaciji, ki naj bi ščitila mir in takoj nastopila proti agresorjem. "V vaših rokah je velika odgovornost," je rekel Roosevelt. "Upam, da se boste zedinili o glavnih vprašanjih in postavili temelje enotnosti in kooperaciji v interesu svetovnega miru v bodočnosti."

John F. Dulles, reprezentant governerja Thomasa E. Deweya, predsedniškega kandidata republikanske stranke, se je več-raj sestal z državnim tajnikom Hullom. Razgovori so se nanašali na konferenco reprezentantov Amerike, Velike Britanije in sovjetske Rusije. Naznanilo pravi, da se bosta danes ponovno sestala in nadaljevala razgovore.

Zasega premogovnikov v Pennsylvaniji

Washington, D. C., 24. avg.—Notranji tajnik Harold L. Ickes, ki je tudi administrator za kurirvo, je na podlagi Rooseveltove odredbe zasegal premogovnike Philadelphia & Reading Coal & Iron Co. zaradi stavke v štirih premogovnikih, v kateri je udeleženi čez 4000 rudarjev. Kompanija ima 14 premogovnikov, v katerih dela okrog 16.000 rudarjev.

Sest Spancev ustreljenih zaradi izdajstva

Madrid, Španija, 24. avg.—Šest Spancev je bilo obsojenih v smrt na obtožbo izdajstva in špionaže v Ceuti, španski Maroko. Naznanilo pravi, da so bili v službi neke tuje države.

Več masla za civiliste v septembru

Washington, D. C., 24. avg.—Federalna živilska administracija je naznanila, da bo več masla na razpolago za civiliste v septembru. Zaloge masla so se zvišale za 20 odstotkov.

Brazilski zunanji minister odstopil

Posledica konflikta z vojnim ministrom

Montevideo, Urugvaj, 24. avg.—Sem dospelo poročilo pravi, da je Oswaldo Aranha, zunanji minister v brazilski vladi, resigniral zaradi opozicije nacionalističnih elementov. Druga vest se glasi, da je Aranha resigniral po policijskem napadu na urad Društva prijateljev Amerike v Buenos Airesu. Naval je bil izvršen, ko je imel nastopiti kot govornik pred člani te organizacije, da sprejme podpredsedništvo.

Doznava se, da je v ozadju resignacije konflikt med Aranhom in generalom Dutrom, vojnim ministrom, zaradi programa ojačanja brazilske oborožene sile.

Aranha je bil brazilski poslanik v Washingtonu od 1. 1934 do 1. 1937. Dve leti pozneje je obiskal Ameriko na povabilo predsednika Roosevelta. Aranha je bil vodilna sila v revolvi, ki je rezultirala v postavitvi režima predsednika Vargasa 1. 1930.

Rusi svarili Poljake pred revolto

Ubežna vlada odgovorna za posledice

Moskva, 24. avg.—Izguba 21 britanskih transportnih letal z orožjem, ki je bilo namenjeno poljskim rebelom v Varšavi, vred se smatra v Moskvi za žalostno in zagonetno dejstvo. Žalostno je, ker je bil odpor brezupno podvzetje, zagonetno pa iz razloga, ker bi Rusi z baz v bližini lahko dostavili orožje, ako bi jih London ali Poljaki obvestili, kam naj ga vržejo.

Moskva trdi, da čas za revolto Poljakov proti nemški sili v Varšavi ni dozorel. K. Denidov je objavil članek v Pravdi, glasilo komunistične stranke, vsebujoč obdolžitve, da je poljska ubežna vlada odgovorna za izgubo življenj upornikov v Varšavi. On trdi, da ta sploh ni informirala poveljstva rdeče armade o pozivu na Poljake v Varšavi, naj zagrabijo za orožje in pomagajo sovjetskim četam. Poveljstvo rdeče armade je celo posvarilo poljsko ljudstvo pred revolto, ki ne more uspeti proti taki oboroženi sili, ki jo imajo Nemci na Poljskem.

Demidov je tudi odgovoril turškemu častnikarju Yalchinu, ki je zapisal v listu Kabair, da se je ruska armada v momentu, ko so nastale ljute bitke med Nemci in Poljaki v Varšavi, odločila za odmor v operacijah. "Nihče, zlasti pa ne turški častnikar, ne bi smel pisati o odmoru," pravi Demidov.

Poljska ubežna vlada v Londonu je pripovedovala Poljakom v Varšavi, da bodo ruske armade kmalu vkorakale v mesto in da je prišel čas za revolto. Uporniki naj okupirajo javna posloplja in komunikacijska središča pred prihodom sovjetskih čet.

Revolta je izbruhnila 3. avgusta, ko je bil Stanislav Mikolajczyk, predsednik poljske vlade v Londonu, na poti v Moskvo. Rebelom je kmalu zmanjkalo streliva in več tisoč jih je bilo ubitih v bitkah z Nemci.

Železničarji se izrekli za ohlc stavke

Chicago, 24. avg.—Člani bratovščine železniških spremnikov, neodvisne organizacije, so se pri glasovanju izrekli za ohlc stavke proti Chicago, Aurora & Elgin Railroad Co. in North Shore & Milwaukee Railroad Co. Konflikt je nastal, ko je bila zahteva za zvišanje plače za devet centov na uro odbita.

SOVJETSKA VLA DA ZA MEDNARODNO KOOPERACIJO

Ustanovitev ustroja za preprečenje agresije

SVARILO PRED PONOVITVIJO NAPAK

Moskva, 24. avg.—Ideje sovjetske vlade o povojnem svetu izražajo članki v ruskih listih. Skoro vsi naglašajo potrebo mednarodne kooperacije v prizadevanjih za vzdrževanje in zaščito miru. Glavno odgovornost morajo prevzeti tri velisele.

Članek v Pravdi, glasilo komunistične stranke, poudarja, da ohranitev miru zavisi v glavnem od kooperacije med Rusijo, Veliko Britanijo in Ameriko. Glavni vzrok poloma Lige narodov je bil, ker so zaslepljeni politiki ignorirali dejstva. V sovjetski Rusiji niso hoteli videti mogočnega faktorja za vzdrževanje miru.

Profesor Boris Stein, ki je bil več let načelnik divizije za zapadno Evropo v sovjetskem zunanjem uradu, omenja napake, storjene po zaključitvi prve svetovne vojne, zaeno pa svari, da se ne smejo ponoviti.

Nemške armade so se po porazu lahko vrnile v domovino, ki ni bila pozorišče bitk. Pogoji premirja so vključevali tajno klavzulo, ki je dovoljevala Nemcem svobodno gibanje v baltičkih pokrajinah za odpor proti sovjetski Rusiji.

Nemške industrije niso bile prizadete po vojni. Zavezniški so dovolili Nemčiji vzdrževanje armade 100.000 mož, ki se je kmalu povečala na 200.000; poleg tega pa so mirno gledali, ko se je Nemčija tajno oboroževala. Klavzula o obravnavi proti vojnini zločincem se ni izvajala in nihče ni bil kaznovan.

Stein trdi, da je Amerika s svojo izolacijo po konferenci v Versaillesu pomagala ustvariti pogoje, ki so rodili drugo svetovno vojno. Amerika, Velika Britanija in Francija so videle v sovjetski Rusiji večjo nevarnost nego v Nemčiji, kar se je maščevalo nad njimi.

ADF zahteva revizijo mezdne formule

Odbor se sestane z Rooseveltom

Chicago, 24. avg.—Člani eksekutivnega sveta Ameriške delavske federacije so na svoji seji v hotelu Drake zaključili, da bodo nadaljevali kampanjo za revizijo ali odpravo mezdne formule malega jekla. Obrnili se bodo naravnost do predsednika Roosevelta z zahtevo za revizijo.

Mezdna formula prepoveduje zvišanje plače za več kot petnajst odstotkov nad točko, ki je prevladovala v januarju 1. 1941. Revizijo te formule zahtevajo tudi unije Kongresa industrijskih organizacij. Voditelji teh trdijo, da so cene poskočile za najmanj 45 odstotkov, dočim so plače ustajljene.

William Green, predsednik ADF, je bil instruiran, naj imenuje posebni odbor, katerega naj bi tvorili člani eksekutivnega sveta. Tu naj obiščejo Roosevelta in mu predložijo zahtevo za revizijo mezdne formule. Člani odbora, ki bo imenovan, se bodo oglašili v Beli hiši prihodnji teden. Člani eksekutivnega sveta so izjavili, da vojni delavski odbor je brez moči glede revizije mezdne formule, zato je potrebna akcija predsednika Roosevelta.

Glasovi iz naselbin

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (raven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00. Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se na vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik z urednikom:

PROSVETA
2557-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

TOULON — GROB FRANCOSE MORNARICE

Članek O. — Leta 1917 sem se nahajal v mestu Toulonu. In se ga dobro ogledal. Ulice tega mesta južne Francije so bile tedaj natrpane z mornarji trgovske in vojne mornarice, tako da sem se komaj premikal po njih. Kakega pol ducata izmed nas, ki smo se zanimali za francosko rivijsko, smo dobili dovoljenje in se odpeljali v Nico. To mesto je znano kot mesto boljše družbe. Je sicer majhno, toda njegova lepota je tako velika in krasna, da ti jemlje sapo.

Tisto leto je bila Francija v vojni, toda na francoski rivijski so živeli v največjem razkošju in nikjer ni bilo sledu o vojni.

Kdo bi takrat mislil, da bo kdaj ameriška armada tukaj stopila na suho, v te krasne ulice, v mesto, ki je svetovno znano po svojih ruletnih igralnicah, z namenom, da osvobodi zrušeno francosko državo, ki je bila tedaj še mogoča republika.

Odšel sem se nazaj v Toulon z zadostnim, da sem videl mesto, ki je gnezdo največjih igralcev na svetu; mesto samorov in približališe privilegirane družbe stare Evrope. Tako velike lepote nisem videl nikjer drugje na svetu.

Marseille, največje mesto v južni Franciji, je tudi zanimivo mesto. Na vzhodni strani glavnega pomola je stara trdnjava, ki se imenuje St. Nicholas. Nekdo je služila kot utrdba proti napadom z morja, pozneje pa je bila preurejena in služila za vojaške zapore.

Na zapadni strani pomola pa je druga trdnjava; po imenu St. Juan, ki je služila v isti namen kot prva. Marseille pa ima še eno tako staro trdnjavo, ki leži kakšne tri kilometre od glavnega pristanišča in se imenuje Monte Cristo ali Shtore-de-la-f. V tej trdnjavi sem imel tudi jaz čast posedati dva dni. Z menoj je bil še sedaj živeči Vlado Milčić iz Detroita in Dragotin Popovič. Oba sta bila nekoč vodilna igralca tedanjega srbskega dramskega društva v Detroitu. Nadalje: Ljuba Jankovič, ki je dobro poznan v Barbertonu, Dragotin Lapajne, doma iz Idrije, ter neki narednik iz Zemuna, katerega je pohabila granata in je živel kot invalid v Marsellu.

Vedeli smo, da v nekaj dneh odpotujemo v mesto Bizerto, Afrika, prav tako smo vedeli, kakor hitro zapustimo živahni Marseille, da ga ne bomo več videli, zato smo se odločili, da si ga dobro ogledamo. Za vodnika po mestu pa nam je bil imenovan narednik, ki je vedel za vsako ulico.

Zvečer, ko se je sonce potapljalo v Sredozemskem morju, smo zapustili brez dovoljenja vojašnico St. Charles, ki se nahaja v osrčju mesta. Vedeli smo, da nas ne bo francoska straža nadlegovala, vedeli pa nismo, da je baš dan poprej polkovnik Markovič, načelnik srbske delegacije, dal navodilo poveljstvu vojašnice, da v primeru, da kateri izmed nas brez dovoljenja zapusti vojašnico in se povrne po devet uri zvečer, da se ga takoj pograbi.

Bilo je polnoči, ko pridemo na ulico iz gledališča, nato pa smo se počasi vračali proti vojašnici, ne da bi kaj hudega slutili. Ko pridemo do vhoda vojašnice, nas pograbita dva Senegalca in odvedeta v stražnico. Pri glavnih vratih se je pojavil topniški poročnik Pavlovič. Dejal ni ničesar, le straži je povedal, kam spadamo za dva dni. Na namig straže se dvignemo ter odmaširamo dol proti glavnemu pristanišču, v katerem je ponosno vihrala zastava vzhajajočega sonca na mikadovi križarki.

Ko pridemo do pomola, v bližino trdnjave St. Juan, je že bil pripravljen motorni čoln, katerega je francoska straža zasedla, potem pa nas pozvala, da se ji lepo prisedemo. Po deset minutni vožnji smo se znajdi pred kamenitimi stopnjicami, ob kateri se udarjali morsk valovi. Bili smo pred trdnjavo Monte Cristo, ki je zgrajena na pečini, ki moli iz morja. Najprvo so nas vpisali, nato pa izročili v "varstvo" nekemu staremu Korzičanu, kateri nas je odvedel v "kasenato" št. 8. Težka vrata so nato zaškripala in potem nisimo drugega slišali kot morske valove, ki so butali ob zidovje trdnjave. Nekdo nato priže vžgalico. Vsi se razposajemo zakrohotalo, kajti obetala se je zanimiva pustolovščina. S pomorščakom vžgalice si ogledamo našo morsk pošto. Kantina za človeške odpadke je bila več vredna kot vsa trdnjava. Bila je namreč nova. Nismo šli spat, temveč smo bili vso noč pokonci in se smejali. Ko se pa je pričelo daniti, smo opazili malo težko zamreženo okence, skozi katero je prihajalo zadosti dnevne svetlobe, da smo lahko čitali razna imena na stenah naše "kasenate".

Zelo smo se začudili, ko smo na steni prečitali ime princ Kazimir. Menili smo, da je dotični moral biti kakšen poljski plemič. Med imeni različnih narodnosti sem videl tudi ime Janez Suntar. Domnevali smo, da je bilo slovensko ime. Najbrže je bil kakšen Mariborčan, ki je čakal tam ladje, da bi ga odpeljala v Oran, Afrika, v zloglasno francosko tujsko legijo.

Romantična južna Francija, koliko nesrečnežev je šlo skozi tvoje "kasenate" starih trdnjav, katere danes rušijo ameriški in angleški topovi.

prisel pred dobrimi desetimi leti. Tu se je oženil. Je član SN-PJ in prav tako njegova družina).

Ko je Ipavec šel prvič med ujetnike, je takoj sodil po obrazu nekega ujetnika, da je najbrže slovenske krvi. V italijanskem jeziku ga vpraša, če je mogoče doma od Trsta ali pa Gorice. Ujetnik mu odgovori, da je njegov rojstni kraj Hrepelje na Krasu, nedaleč od Trsta. Nato mladenič vpraša, ako je Slovenec. On mu potrdi, nato mu Ipavec pove, da je tudi on Slovenec, doma iz Primorskega.—Ujetnik je bil ves ginjen, nakar je objel mr. Ipavca in se zjokal na njegovih ramah. Ujetnik se piše Franc Resinovič. Povedal je, da se nahaja v istem taborišču 8 Slovencev, nato pa sta se domenila, da ga Ipavec obišče v taborišču.

Neke nedelje se Ipavec res napoti v taborišče in se tam seznanji z ostalimi ujetniki slovenske narodnosti. Njih imena so: Franc Resinovič, doma iz Hrepelje. Vinko Kalčić, doma iz Ružice, Drago Čotar, doma iz Rihemberka, Zoro Krševan, doma iz Gradišča, občina Renče, Mario Rakar iz Montecatina, Bruno Marušič iz Hraše pri Postojni, Stanjko Lipušček, doma od sv. Lucije pri Hruševju, Anton Brajkovič iz Pulja.

Med njimi se tudi nahaja Mario Floretti, čigar predniki so bili tudi Slovenci. Doma je iz Vidma. On je bil poročnik v italijanski armadi.

Ako ne bi po naključju mr. Ipavec šel med italijanske ujetnike, ne bi nihče vedel, da so v tem taborišču tudi Slovenci. Ko jih je pa vdrug obiskal, se je dobobra seznanil z njimi in razgovarjal so se o težkočah in trpljenju primorskih Slovencev. Oni žele, da bi jih ločili od italijanskih ujetnikov, da bi bili zase. Pravijo, da jih italijanski vojaki namenoma provocirajo in jih skušajo spraviti v nemilost pri vojaških oblastih.

Da so ti naši slovenski fantje resnično napredni in narodno zavedni, so dokazali s tem, da so skupaj spravili \$75 in jih podarili podružnici št. 48 SANSa. To ni majhna vsota, zlasti če pomislimo, da njih plača ne znaša več kot 40 centov na dan. To je ponoven dokaz, da fašizem ni strl slovenske narodnosti na Primorskem. To je resnično nekaj čudovitega. Ti mladi fantje so bili rojeni v času, ko je fašizem najbolj zatiral Slovence na Primorskem, ko niso smeli posecati slovenskih šol, toda navzile temu so se naučili materinščine in slovenske lojalnosti. Oni so danes prepričani, da bo prišel dan, ko bodo primorski Slovenci zopet svobodni in združeni z ostalimi Slovenci v zedinjeni Sloveniji.

Ti naši fantje lahko služijo za vzgled marsikateremu ameriške-mu Slovencu, ki ne podpira SANSa in JPO-SS v dovolj veliki meri. Tak narod, ki ima take sinove, kot so zgoraj imenovani, ne bo izumrl, tak narod bo živel, pa naj se mu stavijo še tako velike ovire!

Kakor sem že zgoraj omenil, v nedeljo bomo imeli priliko sestati se z našimi primorskimi rojaki. Oni komaj čakajo, da se snidejo s svojimi slovenskimi rojaki.

Tukajšnje organizacije kot so SANS in organizacija za vojne ujetnike, so se zavzele za nje in v nedeljo jim prirede pristno slovensko kosilo. Kosilo jim bo

V velstrgovinah v New Yorku so v izločbenih oknih pričeli razstavljanje tudi "literaturo," ki nagovarja državljane, naj se udeležijo jesenskih volitev, pri katerih bodo prevladovala ženske, ker je velik odstotek moških v oboroženi sili.

Datum v oklepaju na primer (August 31, 1944), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Nelson gre...

Ena izmed najbolj presenetljivih vesti zadnjih dni je bila novica iz Washingtona, da predsednik Roosevelt pošlje na Kitajsko Donald M. Nelsona, načelnika vladnega odbora za vojno produkcijo. V vesti je bilo rečeno, da bo šel z Nelsonom tudi general Hurley in da se bosta na Kitajskem mudila "več mesecev."

Ta vest je bila najmanj pričakovana, kajti podpredsednik Wallace se je vrnil s Kitajskega komaj pred dobrim mesecem. Poleg tega pa ima Nelson tako važno pozicijo, da bi si človek mislil, da bi ga vlada zelo težko pogrešala.

Kot čitamo, je ta vest silno presenetila tudi vse washingtonske kroge. Takoj je nastala govorica, ki se je spremenila v javne komentarije, da je to le diplomatska poteza s strani predsednika, da Nelsona odstrani za dalj časa iz Washingtona radi njegovega stališča glede preureditve produkcije za civilne potrebe.

Senzacija je bila tako velika, da je Bela hiša takoj drugi dan uvidela potrebo, da je prvotno vest toliko popravila, da se bo Nelson nahajal na Kitajskem le "nekaj tednov" ... Razlog za to je bil, ker je Nelson, kakor čitamo, sam sumljiv postal, in to posebno še, ker je predsednik konferiral s Charlesom E. Wilsonom, podpredsednikom vladnega odbora za vojno produkcijo, katerega je določil kot Nelsonovega začasnega naslednika.

Kljub temu, da sta oba moža kapitalista, Nelson in Wilson, si v velikem sporu glede preureditve tovarn za civilno produkcijo stojita nasproti. Nelson je za čim hitrejšo preurejevanje industrijskih naprav za civilno produkcijo, tako da se v povojna brezposelnost čim bolj zmanjša. Na svoji strani ima voditelje organiziranega delavstva, "mali biznis" in tudi nekatere velekapitaliste, ki nimajo vojnih naročil.

Charles E. Wilson, magnat General Electric Corp., pa zastopa nasprotno smernico: da je s preureditvijo (reconversion) produkcije treba počakati; dokler ni vojna končana. Enako stališče zastopajo tudi močnejše korporacije z velikimi vojnimi naročili, kakor tudi vsa vojaška oblast.

Ker je Nelson forsiral sprejetje svojega programa skozi odbor za vojno produkcijo, in ker je Roosevelt določil Wilsona na njegovo mesto za čas "večmesečne" Nelsonove odsotnosti, je v washingtonskih krogih in tudi marsikje drugje nastala sumnja, da bo oh zato poslan na Kitajsko, da njegov program ostane le na papirju.

Koliko resnice je na tem, ne vemo. Bela hiša je sicer zanikala, da bi preuredba industriji radi tega kaj trpela, ali da bo Nelsonov program položen na polico. Toda nevernih Tomažev to zagotovo ni prepričalo, ali potolažilo kritike.

Dejstvo vsekakor je, da so nasprotniki industrijske preuredbe zadnje tedne pričeli z veliko propagando, češ, da je vojna produkcija v nevarnosti, da manjka vojakom na fronti tega in onega — težkih topov, trokov, težke municije itd. Posebno glasni so militaristi z generalom Somerwellom na čelu. Poročilo dveh vladnih veščakov o vojni produkciji za zadnji mesec so zavrgli, "ker je bilo preveč optimistično" ...

Za kulisami Washingtona se vsekakor vrše veliki boji za — povojni trg ... za povojne profite. Mogočne korporacije, ki so pobasale 80% vseh vojnih naročil in napravile težke milijarde dolarjev krvavega profita, si hočejo zagurati tudi povojni trg. Zato so proti temu, da bi kako podjetje pričelo prej s civilno produkcijo kot bodo mogli pričeti same. Dobro se zavedajo, da kdor prvi pride na trg, tudi prvi melje. Vprašanje brezposelnosti po vojni — ali pa že prej — jih ne briga.

V luči tega je Nelsonov odhod na Kitajsko "za več mesecev" vsekakor značilna poteza, ki pokazuje, da ni na strani velekapitala, monopolističnega kapitala le republikanska stranka, marveč tudi sedanji okupator Bele hiše, ki je nekoč izganjal "menjalce denarja iz templja" in ginljivo govoril o "pozabljenem človeku" ...

"Poljub smrti"

Drugo presenečenje teh dni je izjava Sidneyja Hillmana, predsednika krojaške unije Amalgamated Clothing Workers in načelnika političnega odbora CIO, s katero je udaril po ameriških komunistih, svojih političnih zaveznikih. Prelom in konec pobratimije med njim in Browderjem je prišel prej kot smo pričakovali. Ta pobratimija ni trajala niti toliko časa kot med komunisti in Lewisom pred leti.

Hillman je zelo ambiciozen človek. V svojih mladih letih je bil radikalen socialist in je vodil velik boj proti korumpiranim, nazadnjaškim in samopašnim unijskim voditeljem. Danes jih v vsem posnema in v samopašnosti ter oportunističnosti tudi prekaša. V svoji uniji je postal pravi "firar" in pokoriti se mu mora vse in vsako ...

Ko je pred nekaj meseci organiziral politični odbor CIO v svrhu ponovne izvolitve Roosevelta, je v svoj tabor z veseljem sprejel tudi Browderjeve "komuniste," ki so na povelje Moskve tudi 100% za Roosevelta, za Ameriško podjetniško zvezo in za Wall street. In zgodilo se je, da so "komunisti" postali najvplivnejši faktor v Hillmanovem političnem odboru. Z njegovo pomočjo so tudi dobili kontrolo nad delavsko stranko v New Yorku.

Toda izkazalo se je, kot se vselej, da so "komunci" postali mlinski kamen na vratu Hillmanovega odbora. Te dni je udaril po njih, češ, da njegov odbor ne mara njihove podpore ... čeprav so mu hrbtnica in glavna dinamična sila ... Zopet en dokaz — "poljuba smrti"!

SLOVENSKI UJETNIKI GOSTJE V DELAVSKEM DOMU

Cleveland, O.—Javnosti je že znano, da se nahaja 6 ali 8 slovenskih mladeničev v Primorske med italijanskimi ujetniki v taborišču La Carnu, O. Taborišče La Carne se nahaja v bližini poznane taborišča Perryja, v bližini mesta Sanduskyja.

Italijanski ujetniki iz omenjenega taborišča so že nekajkrat obiskali svoje sorodnike v Clevelandu. O tem je zvedel rojak Ipavec, ki dobro obvlada italijansko, in se napotil med ujetnike z upanjem, da bi našel med njimi kakšnega primorskega Slovence. (Ipavec je doma iz Ročinja pri Gorici. V Ameriko je

Michael Chok.

Zelo smo se začudili, ko smo na steni prečitali ime princ Kazimir. Menili smo, da je dotični moral biti kakšen poljski plemič. Med imeni različnih narodnosti sem videl tudi ime Janez Suntar. Domnevali smo, da je bilo slovensko ime. Najbrže je bil kakšen Mariborčan, ki je čakal tam ladje, da bi ga odpeljala v Oran, Afrika, v zloglasno francosko tujsko legijo.

Romantična južna Francija, koliko nesrečnežev je šlo skozi tvoje "kasenate" starih trdnjav, katere danes rušijo ameriški in angleški topovi.

Ti naši fantje lahko služijo za vzgled marsikateremu ameriške-mu Slovencu, ki ne podpira SANSa in JPO-SS v dovolj veliki meri. Tak narod, ki ima take sinove, kot so zgoraj imenovani, ne bo izumrl, tak narod bo živel, pa naj se mu stavijo še tako velike ovire!

Kakor sem že zgoraj omenil, v nedeljo bomo imeli priliko sestati se z našimi primorskimi rojaki. Oni komaj čakajo, da se snidejo s svojimi slovenskimi rojaki.

Tukajšnje organizacije kot so SANS in organizacija za vojne ujetnike, so se zavzele za nje in v nedeljo jim prirede pristno slovensko kosilo. Kosilo jim bo

prisel pred dobrimi desetimi leti. Tu se je oženil. Je član SN-PJ in prav tako njegova družina).

Ko je Ipavec šel prvič med ujetnike, je takoj sodil po obrazu nekega ujetnika, da je najbrže slovenske krvi. V italijanskem jeziku ga vpraša, če je mogoče doma od Trsta ali pa Gorice. Ujetnik mu odgovori, da je njegov rojstni kraj Hrepelje na Krasu, nedaleč od Trsta. Nato mladenič vpraša, ako je Slovenec. On mu potrdi, nato mu Ipavec pove, da je tudi on Slovenec, doma iz Primorskega.—Ujetnik je bil ves ginjen, nakar je objel mr. Ipavca in se zjokal na njegovih ramah. Ujetnik se piše Franc Resinovič. Povedal je, da se nahaja v istem taborišču 8 Slovencev, nato pa sta se domenila, da ga Ipavec obišče v taborišču.

Neke nedelje se Ipavec res napoti v taborišče in se tam seznanji z ostalimi ujetniki slovenske narodnosti. Njih imena so: Franc Resinovič, doma iz Hrepelje. Vinko Kalčić, doma iz Ružice, Drago Čotar, doma iz Rihemberka, Zoro Krševan, doma iz Gradišča, občina Renče, Mario Rakar iz Montecatina, Bruno Marušič iz Hraše pri Postojni, Stanjko Lipušček, doma od sv. Lucije pri Hruševju, Anton Brajkovič iz Pulja.

Med njimi se tudi nahaja Mario Floretti, čigar predniki so bili tudi Slovenci. Doma je iz Vidma. On je bil poročnik v italijanski armadi.

Ako ne bi po naključju mr. Ipavec šel med italijanske ujetnike, ne bi nihče vedel, da so v tem taborišču tudi Slovenci. Ko jih je pa vdrug obiskal, se je dobobra seznanil z njimi in razgovarjal so se o težkočah in trpljenju primorskih Slovencev. Oni žele, da bi jih ločili od italijanskih ujetnikov, da bi bili zase. Pravijo, da jih italijanski vojaki namenoma provocirajo in jih skušajo spraviti v nemilost pri vojaških oblastih.

Da so ti naši slovenski fantje resnično napredni in narodno zavedni, so dokazali s tem, da so skupaj spravili \$75 in jih podarili podružnici št. 48 SANSa. To ni majhna vsota, zlasti če pomislimo, da njih plača ne znaša več kot 40 centov na dan. To je ponoven dokaz, da fašizem ni strl slovenske narodnosti na Primorskem. To je resnično nekaj čudovitega. Ti mladi fantje so bili rojeni v času, ko je fašizem najbolj zatiral Slovence na Primorskem, ko niso smeli posecati slovenskih šol, toda navzile temu so se naučili materinščine in slovenske lojalnosti. Oni so danes prepričani, da bo prišel dan, ko bodo primorski Slovenci zopet svobodni in združeni z ostalimi Slovenci v zedinjeni Sloveniji.

Ti naši fantje lahko služijo za vzgled marsikateremu ameriške-mu Slovencu, ki ne podpira SANSa in JPO-SS v dovolj veliki meri. Tak narod, ki ima take sinove, kot so zgoraj imenovani, ne bo izumrl, tak narod bo živel, pa naj se mu stavijo še tako velike ovire!

Kakor sem že zgoraj omenil, v nedeljo bomo imeli priliko sestati se z našimi primorskimi rojaki. Oni komaj čakajo, da se snidejo s svojimi slovenskimi rojaki.

Tukajšnje organizacije kot so SANS in organizacija za vojne ujetnike, so se zavzele za nje in v nedeljo jim prirede pristno slovensko kosilo. Kosilo jim bo

prisel pred dobrimi desetimi leti. Tu se je oženil. Je član SN-PJ in prav tako njegova družina).

Nacili so na Poljakem "znanstveno" pomorili na stotisoče Poljakov in Židov in drugih. Žrtve so pokopavali v velikih jamah, ako niso mogli vseh upopeljati in tako izbrisati vse sledove svojega divjaštva. Pri Lublinu, ki so ga osvobodili Rusi, so imeli veliko jeziško taborišče, ali bolje: klavnico, kjer so pomorili na tisoče in tisoče žrtv iz vseh okupiranih dežel. Na sliki je videti Poljake, ki so po osvoboditvi prišli gledat "jamo strahot," v katero so Nemci metali pomorjene žrtve.

Vsem darovalcem najlepša hvala in da bi našli mnogo posnemalec!

Društva in klubi so se do sedaj radodarno odzvali: Pivo so se odzvale Napredne Slovenke št. 137 SNPJ, ki do sedaj niso odrekle nobeni prošnji za pomoč stari domovini. Darovale so v ambulančni fond \$25. Takoj za njimi so se odzvali člani društva Naprej št. 5 SNPJ in izročili ček za \$25. Klub društev SND na St. Clair Ave., \$50; St. Clair Rifle Club \$25; samostojno društvo Loška dolina \$5; društvo Cardinals št. 229 ABZ \$5; društvo št. 57 ABZ \$5; društvo št. 11 SDZ \$5; št. 3 SDZ \$10; št. 2 SDZ \$25; društvo Women of the World št. 293 \$10.50. Vsa ta društva so v Clevelandu.

Nadalje so darovala sledeča društva SNPJ in člani:

Društvo št. 321, Warren, O., \$10, člani posebej prispevali \$2.75, skupaj \$12.75; št. 23, Daragh, Pa., \$5; št. 87, Herminie, Pa., \$2 in Anton Zornik \$1, skupaj \$3; št. 442, Cleveland, O., \$10; št. 6, Sygan, Pa., \$5; št. 13, Bridgeport, O., \$5, člani tega društva prispevali \$7, skupaj \$13; društvo št. 7, Claridge, Pa., \$5; št. 282, Little Falls, N. Y., \$5; št. 10, Rock Springs, Wyo., \$5, člani posebej prispevali pa \$13.50, skupaj \$18.50; št. 73, Barberton, O., \$5; št. 295, Bridgeville, Pa., \$5 in Young Oblak \$2, skupaj \$7; št. 153, Youngstown, O., \$5.25, št. 147, Cleveland, O., \$20 in Anton Jankovič \$2, skupaj \$22; št. 482, Oakmont, Pa., \$10; št. 63, Rilton, Pa., \$20; št. 427, Coverdale, Pa., \$10; št. 300, Braddock, Pa., \$5; št. 129, Cleveland, O., \$5; št. 407, Windsor Hts., W. Va., \$1; št. 450, Cleveland, O., \$10; št. 474, Blandford, Ind., \$5; št. 53, Cleveland, O., \$20; št. 177, Reliance, Wyo., \$5; št. 265, Southview, Pa., \$15; št. 237, Conneaut, O., \$5 in August Kodelija \$1, skupaj \$6; št. 163, Albia, Ia., \$5 in Frank in Helena Kristoff \$2, skupaj \$7; št. 4, Bellaire, O., \$5 in nabrano na seji \$2.50, skupaj \$7.50; št. 234, Milwaukee, Wis., \$5, št. 264, Cleveland, O., \$5; št. 225, Edison, Kans., \$5, nabrano na seji \$8.75, skupaj \$13.75; št. 162, Palisade, Colo., \$5; št. 290, Homer City, Pa., \$5; št. 381, Anglar, Colo., \$5 in na seji nabrano \$3, skupaj \$8; št. 201, Delagva, Colo., \$5 in na seji nabrano \$7.50, skupaj \$12.50; št. 422 Rains, Utah \$5.

Do sedaj smo skupaj prejeli od društev in posameznikov \$422.76, naše pridne in agilne članice Progressivne Slovenke pa so nabrale prostovoljnih prispevkov med prijatelji in prijateljicami v Clevelandu \$1,200. Čisti preostanek piknika in sejma, ki smo ga pridedile v Euclidu, O., pa znaša \$650.68. Torej, do 18. avgusta smo skupaj spravili \$2,273.44.

Vsem najlepša hvala! Vse one, ki še niste darovali za ambulančni voz, katerega bomo poslali našim hrabrim slovenskim junakom v Slovenijo, pa prosimo, da čim prej prispevate, tako da bomo ambulanco čim prej kupili in poslali osvobodilni armadi v Jugoslavijo.

Za ambulančni odbor Progressivnih Slovenk:

Josie Zakrajsek, 7603 Cornelia ave., Cleveland, Ohio.

Mary in Tone Celarec iz Waukegana, Ill., sta poslala \$5 in pravita, da delo, ki ga vrše Progressivne Slovenke, je plemenito. Iz Roundupa, Mont., nam je poslala Mary Panion \$2 in praviti, da ne bi smel noben zaveden Slovenec ali Slovenka prezreti naš apel! Iz Chisholma, Minn., je poslal M. A. \$2; Mary Stucin, Los Angeles, Cal., je poslala \$5 in želi, da bi čim prej nabrali zadosti denarja za nakup ambulanace. Frank Kamuscic, Santa Rosa, Cal., je poslal via Glas naroda \$5. Mary Leskovitz, Red Lodge, Mont., \$1; Jakob in Katerina Bergant, Superior, Wis., \$3; Frank in Rozi Kordish (Gorenjca), Muskegon, Mich., \$3. Poznani Joško Owen iz Clarendon Hillsa je poslal \$3, njegova tačka Mary Jelenc pa \$2. Joško je tudi omenil, da je društvo št. 1 SNPJ darovalo \$25 in upa, da se bodo druga društva in klubi prav tako odzvali.

Na naš odbor prihajajo pisma s prispevki iz vseh krajev in naselbin Zedinjenih držav.

Mary in Tone Celarec iz Waukegana, Ill., sta poslala \$5 in pravita, da delo, ki ga vrše Progressivne Slovenke, je plemenito. Iz Roundupa, Mont., nam je poslala Mary Panion \$2 in praviti, da ne bi smel noben zaveden Slovenec ali Slovenka prezreti naš apel! Iz Chisholma, Minn., je poslal M. A. \$2; Mary Stucin, Los Angeles, Cal., je poslala \$5 in želi, da bi čim prej nabrali zadosti denarja za nakup ambulanace. Frank Kamuscic, Santa Rosa, Cal., je poslal via Glas naroda \$5. Mary Leskovitz, Red Lodge, Mont., \$1; Jakob in Katerina Bergant, Superior, Wis., \$3; Frank in Rozi Kordish (Gorenjca), Muskegon, Mich., \$3. Poznani Joško Owen iz Clarendon Hillsa je poslal \$3, njegova tačka Mary Jelenc pa \$2. Joško je tudi omenil, da je društvo št. 1 SNPJ darovalo \$25 in upa, da se bodo druga društva in klubi prav tako odzvali.

Na naš odbor prihajajo pisma s prispevki iz vseh krajev in naselbin Zedinjenih držav.

Mary in Tone Celarec iz Waukegana, Ill., sta poslala \$5 in pravita, da delo, ki ga vrše Progressivne Slovenke, je plemenito. Iz Roundupa, Mont., nam je poslala Mary Panion \$2 in praviti, da ne bi smel noben zaveden Slovenec ali Slovenka prezreti naš apel! Iz Chisholma, Minn., je poslal M. A. \$2; Mary Stucin, Los Angeles, Cal., je poslala \$5 in želi, da bi čim prej nabrali zadosti denarja za nakup ambulanace. Frank Kamuscic, Santa Rosa, Cal., je poslal via Glas naroda \$5. Mary Leskovitz, Red Lodge, Mont., \$1; Jakob in Katerina Bergant, Superior, Wis., \$3; Frank in Rozi Kordish (Gorenjca), Muskegon, Mich., \$3. Poznani Joško Owen iz Clarendon Hillsa je poslal \$3, njegova tačka Mary Jelenc pa \$2. Joško je tudi omenil, da je društvo št. 1 SNPJ darovalo \$25 in upa, da se bodo druga društva in klubi prav tako odzvali.

Na naš odbor prihajajo pisma s prispevki iz vseh krajev in naselbin Zedinjenih držav.

Mary in Tone Celarec iz Waukegana, Ill., sta poslala \$5 in pravita, da delo, ki ga vrše Progressivne Slovenke, je plemenito. Iz Roundupa, Mont., nam je poslala Mary Panion \$2 in praviti, da ne bi smel noben zaveden Slovenec ali Slovenka prezreti naš apel! Iz Chisholma, Minn., je poslal M. A. \$2; Mary Stucin, Los Angeles, Cal., je poslala \$5 in želi, da bi čim prej nabrali zadosti denarja za nakup ambulanace. Frank Kamuscic, Santa Rosa, Cal., je poslal via Glas naroda \$5. Mary Leskovitz, Red Lodge, Mont., \$1; Jakob in Katerina Bergant, Superior, Wis., \$3; Frank in Rozi Kordish (Gorenjca), Muskegon, Mich., \$3. Poznani Joško Owen iz Clarendon Hillsa je poslal \$3, njegova tačka Mary Jelenc pa \$2. Joško je tudi omenil, da je društvo št. 1 SNPJ darovalo \$25 in upa, da se bodo druga društva in klubi prav tako odzvali.

Na naš odbor prihajajo pisma s prispevki iz vseh krajev in naselbin Zedinjenih držav.

Dobroničevo izdajstvo

Jože Pahor
(Se nadaljuje.)

Večkrat sem premišljal, je li Dobroničev značaj posledica razmer, v kakršnih je mož živeti, ali mu je prirojen. Če je bila med njim in ljudmi neprestopna stena, sem lahko razumel. Njegovi na njihovi nazori so bili kot noč in dan. Da je bil Dobronič o pravnosti svojih dognanj trdno prepričan, je kazala njegova porogljivost. Hokus-pokus da so cerkveni obredi nekaj za tiste, ki niso vajeni o vseh stvareh misliti s svojo glavo, je dopovedoval moji materi, ki je bila verna, modra žena. Zdelo se mi je, kakor da ga posebno veselijo, če zadene ob nekoga, ki trdovratno kljubuje in se ne umakne za nikakršno ceno. In kako je razkladal svoje misli! Z večnim posamehom, češ, kako ste naivni, kako malo razmišljate sami, da vas vsakdo lahko vara in slepari! Skratka, Dobronič je gledal zviška na stvari in ljudi, zato se je vedno zameril, četudi bi ne bili njegovi nazori tako daleč od njihovih. Bil je agitator, vendar slab agitator, ki hoče vse in se nikdar ne zadovolji z delnim uspehom. Tako je ljudi odbijal. Morda je sam to čutil, zato je stal v ozadiju in je imel le malo prijateljev.

Čudno, meni so ljudje zamerili, ker so me videli v Dobroničevi družbi. Da se družim z manovrednim človekom, da, z barabom, ki bi se mu moral izogniti, z zadnjim med vsemi. Kako da se sploh kaj takega mogoče? Ne, tudi meni ni ugajala Dobroničeva porogljivost, jedra nra v se manj to, da je potiskal druge v delo, ki se ga sam ni hotel. Tudi pri delu je stal večasi ob strani, pri tistem drobnem delu, ki ga vedno prinašajo s seboj skupne javne, prosvetne, gospodarske in politične zadeve. Ali vendar je bil osebnost, mimo katere se ne more, kdor ne vidi v tistih ljudi, ki nekaj pomenijo zgolj po svojem mestu in navoju v družbi. Bil je zajemljiv človek, ki ga je vredno spoznati in natančneje.

Najbolje pa spoznavaj ljudi, kadar pridejo časi, ko se zazibajo zemlja pod nogami. Prišli so časi, ki jih je Dobronič prej videl kot drugi, ki jih je pričakoval. Časi, ko so črni oprtniki poglajali ljudi na cestah, ko so udili v stanovanja, ko so strahovali cela naselja s požigi in pogoji. Takrat tudi meni ni bilo dobro. Zvečer me je Dobronič večkrat spremljal in mi je razložil svoje misli.

—Na samoti bivaš in sam si, dejal. Neznanci te lahko počasi napadejo, ubijejo in ena sama kokoš ne bo zakodajsalala zaradi tega. Ali bi ne bilo pametno, da se ponoči kam zatekemo? Na kakšen senik, dokler ni taki časi? Tudi jaz nisem varen!

Smejal sem se mu. Ni se mi delo resno, kar govori.

—Bojš se? sem dejal. Od tebe najmanj pričakoval kaj takega. Pogum ni tvoja najlepša lastnost!

—Ne bojim se ničesar, me je vračal, tudi ne smrti. Kdor je boju, mora računati, da padé. Če pa je moram pasti, bi rad prodal življenje za najvišjo ceno. Če nas ponoči napadejo, bomo skrbeli, da si zapomnijo, kaj so to storili, branili se bomo do skrajnosti. Če se rešimo, tem bolje!

Njegove besede se mi niso zdele več tako nespametne. Spomnil sem se marsičesa, kar se je bilo zgodilo. Vendar se mi je delala vsa ta previdnost pretirana.

—Saj ni zadostnega vzroka, sem skušal pojasnjevati.

—Tako, vzroka hočeš? Ti še ne veš, da je terorju mari samo činec?

Molal sem. Ko pa so kmalu nato razočeli lov name, ni bilo Dobroniča nikjer. Škodoželjno mi pripovedovali ljudje, kako je bil tečaj bežal v hrib, da se skrili v goščavi.

—Zaj menda veš, s kom imaš pravko so mi namigovali. Videl boš, kako te bo še glava bojala po tem človeku!

Vzletemu sem bil prepričan, da ni mogoče drugače in da bi

tudi ne imelo smisla. Onega si vega jesenskega večera je pač mislil, da gre za življenje. Lahko bi šlo! In čemu ne bi življenja rešil, če je to mogoče? Čemu bi šel pod nož kot jagnje, če je za njim dvajset, trideset rezehih volkov, ki snejo vse in niso nikomur odgovorni?

Ko pa je prišel dan, da so se me ljudje izogibali, tudi prijatelji, ki so znali Dobroniča črni, pa so se zdaj zbal, da pade nanje nevaren sum, če bodo v moji družbi, je Dobronič pokazal, da ni bojazljivec.

—Prestal si skušnjo, je dejal, bal sem se, da bo težja!

—Par mesecev . . . omejene osebne svobode, kakšna skušnja je to?

—Zaradi tvoje zdravja smo se bali. Sicer pa: par mesecev bi bilo lahko tudi par let. Ali verjameš v zakone?

—Torej letošnji zajec? se je rogala. Ne bi si bil mislil!

—Nisem dejal drugega, kakor da so me izpustili brez procesa, sem ga zavrnil.

—Razumem, je odgovoril. Če bi šlo v leta, bi bilo težje. Mislim sem na to. Nekaj prihrankov imam, zate bi bili. Ječa se lažje prestane, če nisi zapuščeni.

Svoje prihranke je kmalu sam rabil, brezposeln je bil spet. Ne vem, kako so se preživljali, dasi je malo potreboval. Nikdar nisva govorila o tem, kakor da je človekov obstoj brez pomena. Videl pa sem, da ne čaka, kdaj mu bodo pečeni golobi sami prileteli v usta. Človek, ki si v vojni reši življenje, ko je že izgubljeno, ki kljubuje, ki se upira brez strahu vsemu, kar je drugim sveto in nedotakljivo, ki iz ziva nevolje in mrznosti vseh okrog sebe, da je sam med njimi in proti njim, tak človek ne podleže tako kmalu. Tak ne ukloni tilnika. Ve, da ima pravico do obstanka in se bori za to pravico. Dobronič je postopal brezposeln, pa se je posmehoval kakor v najboljših dneh. Tisoč skrbi ga je tlačilo, pa je govoril o vseh stvareh kakor vedno in ni popustil za las. Trmasto, žilavo se je bil tudi zdaj za svoje nazore, kakor bi ne bilo nič važnejšega od tega.

—Poglej, mi je dejal, odložil ključov in grem drugam! Prost človek sem! Ali moreš ti to reči? Čutil sem, da mu svoboda ni prazna beseda in zavidal sem ga za ponos. Ne vem, kako dolgo je bil brez dela. Ko pa ga je spet dobil, se mi je zdelo to samo ob sebi umevno in kakor da pri njem sploh drugače ne more biti.

4.

Najini poti sta se ločili. Leta so prešla, da se nisva več videla, prijateljstvo pa, zdi se mi, ni prešlo. A dasi vna daleč vsak sebi, tisti, ki ga mrzijo, niso držali križem rok. Še mnogokrat so metali blato nanj.

—Kdo ve, kaj je ta človek! sem čul o Dobroniču. Kdo ga res pozna, kdo pozna njegove poti? Že njegov obraz sam ga izdaja. In bogve, kakšno preteklost ima! A da bo mera polna, se niso zbal, tudi najsrmatnejšega očitka. Nekdo je prišel k meni in mi je pripovedoval, kakor da me hoče obvarovati najhujšega.

—Poglej, je govoril, tega so zasledovali, onega, nekatero so celo pretepli, pogled! Samo Dobroniča se niso dotaknili!

—Ušel jim je vselej o pravem času, sem presekaval nevoljen; srečo je imel in pameten je bil!

—In se ga tudi ne bodo dotaknili, je nadaljeval znanec; temu se ne bo nikdar nič zgodilo!

—Dovolj! Na dan z besedo! sem razburjen zahteval. Naravnost in brez ovinkov!

—Če ni kako drugače . . . če ni to dokaz . . . je ječjal človek, če ga nimajo, da izdaja . . .

Obstal sem. Tako je bil Dobronič naposled Judež, zviti, poddel človek, ki je smel govoriti, kar je hotel, ki je imel proste roke in ki si je služil srebrnjake z ovajanjem ljudi, z najsrmatnejšim opraviлом, ki je mogoče.

—Če izdaja, se bo izkazalo, sem končal, prej ali slej! In če se izkaže, mu zaslužen plačilo ne uide!

Zoprni občutek gnusa se je oglašal v meni. Moj znanec je odšel, ne da bi se mi upal pogledati v oči.

Kmalu se je izkazalo, kako je z Dobroničevim izdajstvom. Prišel je takozvani "leteči oddelek", preiskal vse kote v Dobroničevi hiši, prevrgel vse od vrha do tal, uklenil delavca in ga odpeljal, dasi se ni našlo nič. Tudi iz žene in otroka niso ničesar spravili, vse grožnje niso nič izdale.

Drugi dan sta se vrnila dva moža, šla v hišo naravnost na določeno mesto, vzela iz zidu kamen ter doseгла iz odprtine spiskov in tiskovin, stvari, ki so težko obremenile Dobroniča. Drhteča je strmela za njima žena, ko sta odhajala, vedela je, da sta se ločila z možem za dolga leta.

Napisal sem te stvari, kakor so se resnično dogodile. Najbrže se je popis nič ne sklada s pravili o lepoti in umetnosti, s tistimi veljavnimi pravili namreč, brez katerih, kakor pravijo zviška doli, umetnosti ni. Kaj se hoče, je že tako, da gre včasih estetika eno, a življenje drugo pot! Toda če vidim človeka, ki gre svojo pot do konca, tako, kakor je spoznal za pravo, pripravljeno na najtežje in tudi na zadnjo žrtev, čutim, da se mora tudi estetika odkriti pred njim. Tak človek je vreden kamen v družbi. Tak človek nosi breme, pada pod njim, a živi, tudi če podleže. Tak človek živi in je v njem lepota in sijaj.

(Konec)

Izkoreninjeni milijoni Evrope

Poleg ostalih zverinskih zločinov, s katerimi so Prusjaki osrečili današnjo Evropo, stoji vse-kakor v ospredju tudi nasilno množestveno preseljevanje narodov. Število izgnancev s svoje rodne grude je morda večje kakor pa je prebivalstvo Anglije in Walesa. To ogromno število so ugotovili pri zasedanju mednarodne konference dela v Philadelphia.

Ko so prusjaške tolpe vdirale v sosedne nemške države se je domače prebivalstvo razbežalo pred tevtonskimi morilci in mnogi izmed njih so se zatekli v nevtralne države ali v take, ki so kasneje prišle na vrsto prusjaškega naskoka. Ko je prusjaška soldateska zasedala tuja ozemlja, so se z njo navlekle številne horde gestapa, germanskih biričev in kramarskih izkoriščevalcev. To je bil ponavadi največji moralni izmeček germanske družbe. Poslali so jih zato, da čimprej germanizirajo nova ozemlja.

Leta 1940 so Nemci pričeli s takozvano "repatriacijo" Nemcev v rajh. Takrat je Hitler dejal: "Samo solidni obroči nemških naselencev lahko zgradi trajno narodnostno mejo okrog tretjega rajha." V ta "obroč" so se vlivale množice Nemcev iz vseh tistih pokrajin, ki so jih zasedale prusjaške horde.

Ko je Hitler 1941 podjarmil že vso Evropo in se pripravil za vdor v Sovjetsko Rusijo, je dejal: "Danes smo na tem, da lahko mobiliziramo človeške delovne sile skoro vse Evrope. To bom napravil tako marljivo, da mi lahko verujete." V prvih devetih mesecih leta 1941 je bilo v Nemčiji že nad 3.700.000 tujih delavcev, bodisi vojnih ujetnikov, bodisi civilistov. Danes znaša to število okrog 7.000.000. Te ljudi vrniti njihovemu domačemu ognjišču bo mogoče delo prve povojne dobe. Gotovo ne bo treba teh ljudi šele spravevati, ali si žele povratka, pomisliti pa moramo, da bodo morali biti pred tem primerno nahranjeni, oblečeni, mnogi telesno in duhovno ozdravljeni in tudi prepeljani, mogoče na tisoče kilometrov dolgo pot. Med tem časom pa bo treba za te ljudi pripraviti vse potrebno za njihovo povratek; če organizacija ne bo perfektna, bodo vse poti natrpane, in vlekje se bodo ravno take procesije kakor takrat, ko so ljudje bežali pred prusjaškimi strojniciami.

To delo spada v takozvano obnovo Evrope. Že sedaj uživajo številni begunci gostoljubje nekaterih držav na Srednjem vzhodu. Na Cipru, v Turčiji, v Siriji in v Egiptu je nad 25.000 grških beguncev. 35.000 Poljakov je prispejlo v Iran. Na tisoče in tisoče jugoslovanskih beguncev je na Srednjem vzhodu. Človekoljubna zavezniška organizacija MERRA skrbi danes za okrog 100.000 beguncev.

MERRA je danes sestavni del UNRRRA. Praktične izkušnje, ki jih je ta organizacija pokazala že sedaj v teku vojne, bodo izredno dragocene v povojni dobi.

Naša skica nam nazorno prikazuje "nasilno preseljevanje evropskih narodov", ki ga je v svoji brutalnosti izvajal Hitlerjev tretji rajh. Mogoče ne bi bilo napačno, če bi se ga po vojni poslužili vsi tisti evropski na-

rodi, ki so bili deležni Hitlerjevega "blagoslova" samo zato, ker so v svojih mejah gostoljubno tolerirali prusjaške vsiljivce. Verujemo pa, da s tem poslom ne bo imela dela UNRRRA, ker bodo posamezni narodi kar sami opravili . . .

Slovenske dežele so bile še prav posebno deležne Hitlerjeve izseljevalne politike. Relativno je naša dežela tudi v tem pogledu dosegla rekord. To je nov dokaz, kakšne načrte je imel Hitler s slovenskim narodom, ki stoji že petnajst stoletij na poti germanski samogoljnosti. Naša skica nam zgovorno tudi dokazuje, kako težke naloge čakajo Slovence po končani vojni. Vsi, prav vsi do zadnjega bomo morali zavihati rokave in delati, kravato delati, da zopet zberemo vse svoje narodne dele, ki jih je Hitlerjev barbarizem razgnal na vse štiri strani sveta, in da tako ustvarimo pogoje za nadaljno rast našega naroda. Slovenci se ne smemo samo opajati nad lepimi programi in se tolažiti, da je že itak vse storjeno, pač pa moramo imperativno zopet nazaj na trda tla stvarnosti, da bomo uresničili tisto, za kar prelivajo naši možje, naši fantje, naša dekleta in naše žene svojo kri. Vsebinska programa je delo, to vedo oni tam v slovenskih gozdovih in gorah in tega se moramo zavdati tudi mi tu v tujini. S koristnim, trdim in uspešnim delom bomo svojim bratom več koristili, kakor z vsemi še tako lepimi zvonečimi frazami. Slovenski narod je svojo samobitnost ustvarjal v prvi vrsti s pridnostjo svojih rok in razumnostjo svoje pameti. Poprimimo zopet ta izročila svojih dedov in bodočnost nam bo zamajčena; kričavosti in fanfaronade pa prepuščajmo tistim narodom, ki mislijo, da z njimi lahko izhajajo.

Izkoreninjeni stotisoči naših ljudi nam zapovedujejo, da delamo in še enkrat delamo!

—Bazovica.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

2657-59 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Illinois

GLAVNI ODBOR

Izvršni odbor

VINCENT CAINKAR, gl. predsednik	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER, gl. tajnik	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON TRUJAR, gl. pomožni tajnik	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL, gl. blaginjak	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
LAWRENCE GRADISEK, tajnik bol. odd.	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MICHAEL VRHOVNIK, direkt. mlad. odd.	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
PHILIP GODINA, upravitelj glasila	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON GARDEN, urednik glasila	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

Podpredsednika

MICHAEL R. KUMER, prvi podpredsednik, Box 64, Universal, Pa.
CAMILUS ZARNICK, drugi podpredsednik, 2507 W. 68th St., Cleveland 2, Ohio

Districtni podpredsedniki

JOS. CULKAR, prvo okrajje, 417 Woodland Ave., Johnstown, Pa.
JAMES GLADICH, drugo okrajje, R. D. No. 1, Oakdale, Pa.
RAYMOND TRAVNIK, tretje okrajje, 7925 Middlepointe, Dearborn, Mich.
JOHN SPILLER, četrto okrajje, 3978 Randall St., St. Louis 16, Mo.
URBULA AMBROZICH, peto okrajje, 418 Pierce St., Eveleth, Minn.
EDWARD TOMSIC, šestno okrajje, 823 W. 7th St., Walsenburg, Colo.

Gospodarski odbor

MATH PETROVICH, predsednik, 283 E. 131st St., Cleveland 15, Ohio
VINCENT CAINKAR, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
JACOB ZUPAN, 1400 So. Lombard Ave., Berwyn, Ill.
RONALD J. LOTRICH, 1937 So. Trumbull Ave., Chicago 23, Ill.
LUDOLPH LISCH, 700 E. 200th St., Euclid 17, O.

Poročni odbor

ANTON SHULAR, predsednik, Box 27, Arma, Kansas
FRANK VRATARIČ, 315 Tener St., Luzerne, Pa.
FRANK BARBIC, 1811 Muskoka Ave., Cleveland 18, Ohio
ANDREW VIDRICH, 706 Forest Ave., Johnstown, Pa.
JOSEPHINE MOČNIK, 712 E. 15th Street, Cleveland 19, Ohio

Nadzorni odbor

FRANK ZAITZ, predsednik, 2301 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANDREW GRUM, 1718 Snowden, Detroit 13, Mich.
JOHN OLIP, 231 So. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.
JESSE MALGAI, 55 Westlax Ave., Peru, Ill.
JOSEPH FIFOLT, 1237 E. 60th St., Cleveland 3, Ohio

Glavni urednik

DR. JOHN J. ZAVERTNIK, 2218 So. Ridgeway, Chicago 23, Ill.

Konec nemške špionaže v Turčiji

Them oceanu naše pomorske sile. Turki zaničujejo Japonce in —kar je morda še mnogo bolj važno—poznajo ameriške ideale glede povojne ureditve sveta.

Nemški propagandisti niso mogli tekmovali s starim ameriškim načelom, da je treba prikažati resnične vesti, in so radi tega posegli po najbolj obupnih sredstvih. Zanašajo se na strah Turkov pred ruskim velikanom, so na skrivaj trosili v turškem časopisju vesti, da namerava Sovjetska Rusija ustanoviti novo sovjetsko republiko s sedežem v Carigradu, da bi si tako zamajčila kontrolo nad morskimi oči-nami med Črnim morjem in Sredozemljem. Turška vlada prav kot turško časopisje je Nemcem ravno tako bajko posebno zamerila, tako da je postala eden tehtnih vzrokov za pretrganje diplomatskih odnosov.

Nemci so delali ogromne napore, da bi rešili svoje propagandne in vohunske organizacije in so potrošili preko milijon dolarjev vsak mesec, toda vse je bilo zaman.

Z njegovim odhodom iz Turčije je bila zapечатena usoda velikanske propagandne mašine, katero so Nemci zgradili v Turčiji—propagandna in vohunska organizacija, katero smatrajo za najbolj obširno in tudi najdražjo na vsem svetu. Kljub temu nikakor ni bila najbolj učinkovita.

Preko sto manjših nemških agentov so Turki polovili samo v Carigradu. To so bili agenti, katere smatrajo za nevarne, tako da jih bodo odpravili s posebnim vlakom nazaj v Nemčijo. Druge, mnogo bolj nevarne agente pa so morali Turki v skladu z mednarodnimi dogovori z največjo obzirnostjo pustiti v miru.

Vendar pa je zdaj ustavljeno delovanje parazitskih agentov mednarodnih vohunskih organizacij. Dvomljive osebnosti vseh narodnosti, ki so v mnogih slučajih delovale za dve ali celo več tujih držav, so morale ustaviti svoje umazane posle, tako da je najbolj cvetoča vojna industrija v Turčiji kar naenkrat zastala. Turška tajna policija, ki je jako spretna, pa je začela posvečati svojo pozornost novim nalogam.

Med nemškimi agenti se nahajajo ljudje kot Hans Fiala, ki je pod masko časnikarja skrival svoje pravo lice—lice krivavega agenta Gestapa—in druge slične osebnosti. Vsi bodo morali nazaj v Nemčijo. Svoje zadnje dni v Ankari so uporabljali za nakupovanje najrazličnejših predmetov, s katerimi nameravajo prenesti svoje vrednote v Nemčijo. Vsi Nemci, ki so živeli v Turčiji, seveda ne bodo odšli nazaj—mnogi bodo raje ostali na varnem, mnogi bodo poskusili prestopiti na zavezniško stran. Večina izmed njih pa je morala pustiti v Nemčiji svoje rodbine, in ti bodo seveda morali, hočeš, nočeš, nazaj.

V teku 6 mesecev je nekdanja tako močna nemška propagandna mašina odpovedala in se pokvarila. Še pred dvema leti je bilo turško časopisje prepolno nemških novic, medtem ko so danes na prvem mestu vesti ameriških in angleških agentov. Tako se je pripetilo, da je danes turški narod popolnoma informiran o vojaški sili Amerike, o njeni produkciji in o borbenosti ameriških čet ter o uspehih ameriških generalov. Turki so si tudi na jasnem, kaj so dosegli na

Zupanič o novi enotnosti

Poročevalec partizanskega časopisa "Slovenski poročevalec" se je nedavno na osvobojenem teritoriju Jugoslavije pogovarjal z dr. Niko Zupaničem, bivšim ministrom in vseučiliščnim profesorjem ter je iz tega pogovora objavil sledeče vtise o sedanjih razmerah:

"Slovenski kmet," je dejal Zupanič, "čuti razvijanje svojih sil in nove demokratične oblasti, ki na njem stoni. Pred 1941 je bila jugoslovanska ideja neizdržljiva. Nova Jugoslavija je okrepila osvobodilni boj in danes v tem boju ni političarjev, ki bi svojo delavnost usmerjali proti drugim ali izkoriščali člena v drugega korist.

Nova jugoslovanska enotnost se raje. On, ki ljubi svojo domovino in svobodo, mora pristopiti v vrste Titove narodne osvobodilne vojske. Osvobodilna fronta nas je izpremenila v jugoslovansko braniti svoje interese pred zavezniki, kot v prejšnji vojni.

Naši interesi so identični, borimo se za isto stvar. Zato tudi največji zavezniški državniki s toplino govorijo o našem prispevku tej skupni borbi. Mi smo zaslužili pomoč zaveznikov in oni nam jo dajejo."

Paveličev službeni časopis "Hrvatski Narod" pravi v svoji številki od 30. julija:

"Kot nas obvešča članek v Reichu," mnogi četrtniki zamenjavo Karadjordjevega orla z rdečo zvezdo. Zadnji tak slučaj je bil pripetel, ko je Mihajlovičev četniški vodja, major Radoslav Gjuric, prestopil v Titove vrste a četo tisoč mož. Za nagrado je bil major Gjuric imenovan za zastopnika Koče Popovića, šefa partizanskega štaba za Srbijo."

—(ZOJSA)

Ameriški vojaki v St. Malu, Francija, odkoder pade nacije.

MIHAIL ARCIBAŠEV

SANIN

Poslovenil Stane Kračevac

(Nadaljevanje)

Nenavadna naglica se ga je polotila; trepetanje je začelo tepsti celo telo in je tenko pronikalo v vse dele, v roke, v noge, v prsi. Hišna je položila roke pod beli predpasnik, stala je na stopnicah in ni odšla; gotovo se je hotela navžiti jesenskega zraka na vrtu.

Jurij je skrivoma stopil za hrast, da bi ga ne videli raz stopnice in oziraje se na hišno, ali bo zapazila — se je nekako silno hitro in ne pričakovano ustrelil v prsi.

"Samokres je odpovedal!" mu je šinilo v glavo obenem s trenutno, mučno željo po življenju in strahom pred smrtjo. Toda pred seboj je že videl hrastov vrh, sinje nebo in sredi njega rumenega mačka, ki je nekam skakal.

Hišna je s krikom skočila v hišo in kot se je zazdelo Juriju, se je hipoma nabrala okrog nje množica ljudi. Nekdo mu je vlivljal na glavo mrzle vode in mu prilepil na čelo rumen list, ki ga je zelo motil. Naokrog so odmevali razburjeni glasovi in nekdo je jokal in vpil:

"Jura, Jura . . . zakaj!"

"Ljalja je . . . joče se," si je mislil Jurij in v istem hipu odprl oči ter začel v divjem, živalskem obupu biti okrog sebe in kričati:

"Zdravnika . . . hitro pokličite! . . ."

Toda z nepopisno grozo je uvidel, da je že vse končano in ne bo nič več pomagalo. Listi, ki so mu ležali na čelu, so hitro postali težki in mu stisnili glavo. Jurij je hitro iztegnil vrat, da bi vsaj nekaj videl izza njih, toda listi so se še hitreje razširili na vse strani in zakrili vse. Jurij se pa že ni več zavedal, kaj se je zgodilo v njem.

XLIV.

Tisti, ki so Jurija Svarožiča poznali, in tisti, ki ga niso poznali, tisti, ki so ga ljubili, in tisti, ki so ga zaničevali, in tisti, ki niso nikdar mislili nanj, so ga pomilovali, ko je umrl.

Nihče ni mogel razumeti, zakaj je to napravil; vsem se je pa zdelo, da razumejo in da v globočini svoje duše delijo z njim svoje misli. Samomor se jim je zdel lep, lepota je pa izzvala solze na oči, cvetlice in lepe besede.

Pri pogrebu ni bilo njegovih domačih, ker je očeta Svarožiča zadela kap, Ljalja se pa ni ganila od njega. Bil je samo Rjazancev, ki je edini upravljal pogreb. Zato so bili tisti, ki so ga spremlili na zadnji poti, še bolj žalostni, ko so videli, da je pokojnik sam in še više, otožne in v pomembnejše je dvigala njegova slika.

Prinesel so mu veliko lepega, jesenskega cvetja brez vonja in med lepimi, belimi in zelenimi rožami je bil videti obraz mrtvega Jurija, ki ni obdržal niti najmanjšega sledu o preostanih čustvih in delih, v resnici miren.

Ko so nesli krsto mimo stanovanja Dubove in Karsavine, sta se obe pridružili sprevedu. Karsavina je bila onemogla in pobita kakor dekle, ki jo peljejo k zasramovanju in k sramotni kazni. Čeprav je vedela, da je ostalo Juriju neznan vsa, kar se je zgodilo z njo, se ji je vseeno zdelo, da je med njegovo smrtjo in med "onimi" nekaka vez, ki je ne bo nikdar razumela. Veliko breme nerazumljive krivde je vzela na svoje rame in čutila se je najnesrečnejšo in najbolj zločinsko na celem svetu.

Vso noč je prekokala in je v mislih objemala in božala človeka, ki je odšel za vedno, proti jutru je pa bila polna goreče ljubezni do Jurija in sovrštva do Sanina.

Njuno slučajno zблиžanje se ji je zdelo kot gnusne sanje in še gnusnejši se ji je zdel naslednji dan. Vse, kar je pravil Sanin in kar je instinktivno verjela, se ji je zdelo ostudno in kot padec v prepad, iz katerega se ne bo mogla več vrniti. Ko je Sanin stopil k njej, ga je po-

gledala s polnimi očmi gnusa in strahu in se je takoj obrnila v stran.

Trenoten občutek njenih mrzlih prstov v roki, ki jo je podal, da bi si jih krepko stisnila, je povedal Saninu vse, kar je zdaj ona čutila in mislila, in sam se ji je čutil za vedno tujega. Nakremžil je ustnice, nekaj premislil in odšel k Ivanovu, ki je zamišljeno lezel zadnji v sprevedu; pobito so mu viseli ravni, rumeni lasje.

"Poglej, kako se tam trudi Pjotr Iljič!" je zamišljen dejal Sanin.

Daleč spredaj, za zibajočo se krsto, so visoko zapeli otožni, pogrebni glasovi in bas Pjotra Iljiča se je jasno in žalostno tresel v zraku.

"Čudovito," je izpregovoril Ivanov; "saj je bil vendar brljuzga, pa pogledj zdaj!"

"Prijatelj, jaz mislim," je odgovoril Sanin, "da tri sekunde pred strelom še ni vedel, da se bo ustrelil. Kakor je živel, tako je tudi umrl."

"Taka je stvar. Ampak svoj kraj je vendar našel!" je nerazumljivo dejal Ivanov in hipoma stresel svoje rumene lasje ter se razveselil, ko je očividno razumel nekaj, ker je mogel samo on razumeti in kar je moglo samo njega pomiriti.

Na pokopališču je bila že čisto jesen in dreve je bil tako, kakor bi ga posuli z zlatim in rdečim dežjem. Samo mestoma je pod celimi plastmi listja zelena trava in bilo je, kakor da bi tekli po vsem pokopališču rumeni potoki. Kroginkrog so se svetili beli križi, nežno črni in sivi mramorni spomeniki in zlate konice ograj. Med nemimi grobovi je pa žalostno plaval nekaj nevidnega, kakor da bi tik pred prihodom ljudi, ki so kalili mir, nekdo otožno hodil po stezah, sedel na grobovih in se žalostil brez solz in upanja.

Črna zemlja je sprejela Jurija in se zaprla, nad njo so se pa še dolgo gnetli ljudje ter plašno, vprašujoče radovedno pogledovali v črno temo svoje usode in peli tožne pesmi.

Tisti strašni hip, ko ni bilo več videti pokrova in je za vedno legla med živo in mrtvo strašna tema, je Karsavina glasno zaihtela nad tihim pokopališčem in med ljudmi, ki se molčali v skrivni žalosti in nemiru.

Že ni več mislila na to, da bodo ljudje izvedeli za njeno skrivnost. In vsi so jo uganili; vendar je bila groza smrti, ki je za vedno pretrgala vez med jokajočo se mlado žensko, ki mu je želela darovati vse svoje življenje, vso svojo mladost in lepoto, in med mrličem, ki je odšel v črno zemljo, tako očividna, da ni nihče razžalil s črnimi mislimi njene odprte ženske duše. Samo niže so klonile glave v nezavestnem spoštovanju in sočutju.

Karsavino so odvedli in njeno ihtenje, ki je prehajalo v tih in brezupen jok, je nekje daleč utihnilo. Nad jamo se je dvignil podolgast hrib iz zemlje, ki je mrko kazal na pokrito človeško telo. Zgoraj so začeli hitro in enakomerno polagati zeleno jelje.

Tedaj se je zasulak Šafrov. "Gospoda, govoriti bi treba . . . Gospoda, kaj bomo kar tako?" je energično in obenem pritoževalno rekel zdaj temu, zdaj drugemu.

"Saninu recite!" je zvito predlagal Ivanov. Šafrov ga je začudeno pogledal, toda obraz Ivanova se ni dal premotiti; Šafrov mu je verjel.

"Sanin, Sanin . . . kje je Sanin, gospoda?" je odhitel in gledal naokrog s svojimi kratkovidnimi očmi. "A . . . Vladimir Petrovič . . . izpregovorite nekaj besed . . . Saj ne bomo kar tako?"

"Sami izpregovorite!" je mrko odgovoril Sanin, ki je prisluškoval že utihlemu ihtenju Karsavine.

(Dalje prihodnjik.)

NAZI UNIT SURRENDERS TO YANKS

A GERMAN SERGEANT surrenders his platoon en masse to an American army officer after the Nazi unit was trapped near St. Lo, France. All but the commanding general and few staunch followers have given up at St. Malo. U. S. Signal Corps Radiophoto.

sedmih letih odškodnina za skoro brezplodno delo . . . Solze ji silijo v oči. Danes, ta večer, se sprašuje, če ni zaman žrtvovala mladosti, svojega ženskega srca, nagnjenosti do materinstva in svoje sreče.

Samokolnica škriplje po poti; mlad fant, ki ga Ennberg pozna, jo vleče: to je mali Feju, cestarjev sin. Učitelj čaka na en smehljaj, na en pogled svojega gojenca. Toda dečko žvižga mimo in se niti ne ozre proti šoli.

Kakor da sta istočasno isto mislila, vzdigne gospodična Ennberg:

"Ali misliš, da je podobno v vseh občinah Francije?"

Namesto odgovora pritise Ennberg konec jezika ob zobe; tako napravi tudi v šoli, kadar hoče napraviti mir. So misli, ki jih moraš premišljeno odganjati, če hočeš ohraniti svoj pogum.

Skoro se je že znočilo.

Nekaj minut ostaneta brat in sestra tako, drug zraven drugega, sredi teme. Od časa do časa švigne po obzorju bliskovit svet.

"Bliskavica od vročine," zamrmra gospodična Ennberg.

Učitelj misli na svoje delo, na učence, na jutrišnji diktat; tako globoko je v njem nagnjenje do izpolnjevanja svoje dolžnosti in da vsak dan napravi še nekoliko več in bolje kakor prejšnji dan.

Sestra misli na svojo samoto, na življenje v tej vasi, na to živalsko človeštvo, ki še lazi po nižinah. "Zakaj so ljudje taki? Ali je družba kriva? . . ." To strašno vprašanje, ki si ga je čisto zastavila, jo spet muči: "Ali je kriv človek? . . ."

Toda v srcu hrani toliko potrebe po zaupanju in toliko prostodušne gorečnosti, da se ne vda dvomu v človeško naravo. Ne, ne! . . . Da bi že zavladala nova družba — bolje urejena, manj brezumna, manj nepravilna—in tedaj se bo končno brčkone videlo, kaj more človek dati iz sebe!

Ko nad njunima glavama prvič udari za deset, Ennberg vstane.

"Lahko noč, sestra!" Brez besed mu ponudi čelo.

Ravno se je spomnila, kako slabo je spala zadnjo noč. In hipoma ji padejo v glavo neumne, strašne sanje, ki jih je že pozabala: njen brat, v srcaji, sklonjen nad posteljo, je molče zadavil svojo ženo z vrvo za perilo . . . (Konec.)

Načrti za reparacije

Washington. (ONA)—Iz zanesljivih virov prihaja vest, da proučujejo v Washingtonu različne načrte glede reparacije vojne škode, katero so napravili Nemci. Načrti so še v začetnem stanju in predvidevajo petlino dobo, v kateri bi nemške vojne industrije delale za civilno potrebo in svrhu kritja vseh potreb za popravilo porušenega in uničenega imetja.

V tem slučaju ne bi bilo Nemčiji nobene brezposelnosti, toda Nemci bi morali sprejeti delo bodisi doma, bodisi v tujini. Vse nemško gospodarstvo bi bilo pod najstrožjim nadzorstvom in poslovalo tako po načrtu kot še nikdar. Prednost te rešitve bi bila ta, da Nemčija ne bi bila vezana za reparacije na tako dolgo dobo kot v prejšnji vojni—vseled česar se je svojim plačilnim obvezanostim venomer umikala.

Poglavitni cilj teh načrtov ni kaznovanje Nemčije, temveč organizacija smotrnega dela in uporabljanja nemške industrije in nemških delavskih sil v svrhu popravila napravljene škode.

Vse nemško gospodarstvo bi bilo pod najstrožjim nadzorstvom in poslovalo tako po načrtu kot še nikdar. Prednost te rešitve bi bila ta, da Nemčija ne bi bila vezana za reparacije na tako dolgo dobo kot v prejšnji vojni—vseled česar se je svojim plačilnim obvezanostim venomer umikala. Poglavitni cilj teh načrtov ni kaznovanje Nemčije, temveč organizacija smotrnega dela in uporabljanja nemške industrije in nemških delavskih sil v svrhu popravila napravljene škode.

Vaš spomin ZA UMRLIMI Vaše cvetice POSLANE ZA POGREBE V TOLAŽBO ONIM. KI SE ŽIVE

KUHARSKA KNJIGA: Recipes of All Nations RECEPTI VSEH NARODOV NOVA IZDAJA STANE SEDAJ \$2.50

Razni mali oglasi POTREBUJEMO 5 MOŠKIH za pripravo naročil in za splošna skladišna dela. Stalna služba. Vaughan's Seed Store 607 W. JACKSON BLVD.

Razni mali oglasi PRODA SE 4-4 podstrešje in pritličje hiša, na 1847 Armitage.

POTREBUJEMO perice, operatorice srajc, izkušene imajo prednost. Dobra plača. Capitol Laundry, 915 S. California Ave.

PLESKARJE AVTOMOBILOV Visoka plača. Stalno delo in nadurno delo. Unijska plača. 3840 So, MICHIGAN BLVD. Boulevard 9100

PRODA SE zidana 2-5 apart porč hiša. V dobrem stanju. Dobra vožnja zvezca, 2414 Medill Ave.

"BUS BOYS" STALNO DELO DOBRO DELOVNO STANJE Dobra plača—pridite še danes! Oglasite se Edgewater Beach Hotel v uposlovalnem uradu 5357 Sheridan Road

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan? Federal Reserve Bank 230 So. La Salle Street

TISKARNA S.N.P.J. sprejema vse v tiskarsko obrt spadajoča dela Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, šolske knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih . . . . . VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI . . . . . Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne . . . . . Cene zmerna, unifakno delo prve vrste Pišite po informacije na naslov: SNPJ PRINTERY 2857-59 S. Lawndale Avenue . . . Chicago 23, Illinois TEL. ROCKWELL 4804

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in pristoje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane vsa enaka, za člano ali polčlano \$1.20 za eno leto naročnino. Če va člani še plačajo pri naslednjem \$1.20 za tednik, se jim to pristoje k naročnini. Toraj sodaj ni varstva, reči, da je list predrag za člano SNPJ. List Prosvete je vsa lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista. In obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku. Cene listu Prosveta je: Za Zoruk državo in Kanado \$6.00 Za Chicago in okolice je \$7.50 1 tednik in . . . . . 4.00 1 tednik in . . . . . 6.30 2 tednika in . . . . . 3.00 2 tednika in . . . . . 5.10 3 tednike in . . . . . 2.40 3 tednike in . . . . . 3.90 4 tednike in . . . . . 1.30 4 tednike in . . . . . 2.70 5 tednikov in . . . . . nič 5 tednikov in . . . . . 1.50 Za Evropo je . . . . . \$9.00 Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina. PROSVETA, SNPJ, 2857 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill. Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$ . . . . . 1. Ime . . . . . Čl. družina št. . . . . Naslov . . . . . Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine: 2. . . . . Čl. družina št. . . . . 3. . . . . Čl. družina št. . . . . 4. . . . . Čl. družina št. . . . . 5. . . . . Čl. družina št. . . . . Mesto . . . . . Država . . . . . Nov naročnik Star naročnik

TAKI SO LJUDJE Roman s francoskega podeželja Roger Martin Du Gard, poslovenil C. Peletin

(Se nadaljuje.) 27. Učitelj in sestra Ze davno je moral gospod Ennberg pustiti osebne študije in čtivo. Tasi, ki je lekarnar v Villegrandu, mu je našel resno opravilo, ki se plača. Vsa večer, do polnoči, lahko vidi učitelja, sklonjenega pod svetilko, edino svetilko v speči vasi; urejuje spise, ki naj imajo znanstven značaj, o zdravilih in gnojilih, ki jih nudijo laboratoriji tega okraja. Tóda poleti sede vedno za trenutek k sestri na prag šole, preden se loti dela. Pred njima se na shojeni, sivi zemlji ne ločijo več sence ko stanjev. Zdaj pa zdaj pade prezgoden sad in z medlim treskom skoči iz lupine. "Spet so mi razbili šipo s tem kostanjem," reče na tiho Ennberg. (Najmanjša poškodba zahteva poročilo, proračun, nečesto formalnosti: preden bo zima,

Gospodična Ennberg je še bolj tiha kakor navadno. "No, draga sestra?" reče Ennberg. Učiteljica napravi utrujeno kretanje. "Danes me je obiskala Querolova," spregovori. "Kakšna ženaka! Rekla mi je: Mala že preveč ve. Čemu naj ji bo to! Nočemo, da postane poštarica. Še manj pa, da bi bila učiteljica!" Ennberg se nasmehne skozi nos. Prepri se začuje od nekod in zamre med zidovi nekega dvo-rišča. Potem se slihi korak na cesti; za omrežjem se odrazi visoka postava poljskega čuvaja, ki se vrača z ogleda, s čepico, potegnjeno na uho in s palico pod roko. "In vendar sem se ponudila, da jo učim zastojnj," pripomni dekle. Ne pove, kako je visela na tej deklici. Prvič v sedmih letih, da je končno med učenkami srečala naravo, sposobno za malo plemenitosti, željno pouka in vzgoje. Gospodična Ennberg je nežno sanjala, da bo njo odtegnila slabim vplivom, da jo bo oblikovala in obogatila s svojim občevarjem. To naj bi bila po-